

Homo zappiens, beschouwd door groene onderwijsogen De jeugd leert anders

Voor 'homo zappiens' is spelen leren en leren spelen. Hij heeft de regie, bepaalt de regels of past ze aan. Zijn denkkader is msn-taal in plaats van *aus bei mit nach zu*

Klikken en ontdekken. Nieuwe media en communicatiemiddelen maken hun manier van leven, werken en leren zeer verschillend van voorgaande generaties

Hoogleraar Educatie en Technologie Wim Veen (TU Delft) introduceerde het concept van de zappende student of 'homo zappiens' in Nederland. Veen is een veelgevraagd gastspreker, ook in het groene onderwijs. Zo was hij ondermeer

eind vorig jaar te gast op de Themadag groen onderwijs en recentelijk bij Stoas Hogeschool en Helicon Opleidingen. Dan spreekt hij over 'leerstrategieën van de nieuwe generatie: ze leren anders en ze zijn anders.'

De maatschappij is in verandering, zegt Veen. De vraag naar arbeid is veranderd en er komen voortdurend nieuwe technologieën. Jongeren msn-en met z'n tien tegelijk, sms-en, downloaden muziek op hun *i-pod* en bellen mobiel. Ze lezen geen handleiding, maar gaan experimenteren. En bellen iemand als ze er niet uitkomen. Ze spelen *games* waarbij ze proberen, fouten maken en verder willen naar een hoger niveau wanneer ze succes hebben gevoeld. Als *gamer* hebben ze veel *peer gamers* (medespelers) en *resource sharing skills* (ze delen bronnen en middelen, red.). Ze zetten filmpjes op *YouTube* en nemen in virtuele werelden als *Second Life* sociale rollen aan, die ze zo leren begrijpen.

De jeugd groeit op met nieuwe media en communicatiemiddelen. Die maken hun manier van leven, werken en leren zeer verschillend van voorgaande generaties.

De tendens van een andere leerling, die anders werkt, en daarvoor diverse technische middelen (tegelijktijd) gebruikt, die wordt zeker herkend door de mensen uit het groene vmbo, mbo en hbo. Elke nieuwe lichting eerstejaars voldoet meer aan het beeld dat Wim Veen schetst. Nee, vmbo-leerlingen zijn hierin helemaal niet anders, zegt vestigingsdirecteur Peter Haak van Wellant-college Madestein in Den Haag desge-

Homo zappiens is een creatieve probleemoplosser, een ervaren communicator en een digitale, non-lineaire denker

vraagd. "Ook zij klikken en ontdekken." Wel is het zo dat er relatief meer leerlingen zijn uit milieus met minder geld, die minder mogelijkheden hebben omdat ze thuis bijvoorbeeld geen pc hebben. Rob de Vink, de ict-coördinator op Van Hall Larenstein in Leeuwarden, ziet wel dat sommige studenten, hij noemt die

Hoogleraar Wim Veen: veelgevraagd gastspreker met een boeiend verhaal

van de afdeling Landbouw, gemiddeld wat minder ict-minded zijn. "Dat neemt niet weg dat ook zij mobiel bellen en volop gebruik maken van het altijd volle computerlokaal, waar de meeste studenten hun mail en msn hebben opstaan." Docent Frank Verweij van het internationale Van Hall Larenstein (Wageningen) ziet naast onderlinge verschillen tussen studenten dat het 'zap-gehalte'

hier vooral afhangt van het land van herkomst.

'Sla je boek open op bladzijde 20' werkt niet voor deze e-generatie. De jongere heeft heel andere leerstrategieën en wil vooral zelf het initiatief kunnen nemen, dat is hij gewend.

Met de moderne manieren van communiceren, informeren, leren en vermaken

krijgen jongeren bovendien vaardigheden die de 30-plusser van nu ontbeert. Homo zappiens is een creatieve probleemoplosser, een ervaren communicator en een digitale, non-lineaire denker. Hij leert door te zoeken en onderzoeken, snel en *multi tasking*, beeldgeoriënteerd, door informatie samen te vatten en te verwerken. Hij leert netwerkend, experimenterend, samenwerkend, actief, zelfsturend en kennis delend. Wat doen de groene opleidingen met de vaardigheden en behoeften van homo zappiens? De verschillen zijn ongetwijfeld groot. Men noemt het competentiegericht onderwijs als een manier om hierop in te spelen, omdat het leren een andere vorm en inhoud krijgt. Els Jongsma, vestigingsdirecteur mbo Wellantcollege Aalsmeer bijvoorbeeld, zegt: "Ik kan me niet voorstellen dat er een mbo-instelling is die er niets mee doet!" In Aalsmeer zijn de leerlingen op school in een grote ruimte aan het werk, achter de pc, aan het luisteren en bellen. Peter Heidemann, (scheidend) docent en coördinator onderwijs en ict bij Van Hall Larenstein Wageningen en Velp: "Er zijn

het vaste curriculum, het vaste examen, het vaste urenrooster en het jaarklassensysteem worden losgelaten

hier voorlopers die homo zappiens zeker zullen herkennen. Een andere, grotere groep docenten doet nog niets met het gegeven." Hij vertelt dat het onderwijs ook hier in ontwikkeling is, maar dat vanwege de energie en de tijd die dit vergt, ict en onderwijs tot zijn spijt op een later plan komt.

De kenniseconomie stelt andere eisen stelt aan hoger opgeleiden.

Wat Els Jongsma betreft geldt dit net zo goed voor mbo'ers. "Zij doen ook echt niet meer hun hele leven hetzelfde. De basis van vandaag de dag is leren leren,

leren zichzelf te ontwikkelen." Op de school van Peter Haak bestaan naast e-vaardigheden van de leerlingen ook veel sociaal-emotionele problemen. "En er blijven leerlingen die gewoon graag lassen. Daarom proberen we steeds meer maatwerk te ontwikkelen." Zo goed en kwaad als dat gaat, zegt Haak, want hij vindt dat de overheid voor het vmbo te weinig geld en middelen beschikbaar stelt. Daarbij: "We leiden als school leerlingen op een andere manier op, maar ze moeten nog wel een cognitief examen doen."

Het lineaire, analoge onderwijs moet gebruiken van de vaardigheden en werkwijze van homo zappiens.

Uitdagend onderwerp, vindt Henk Burg, senior beleidsmedewerker onderwijsinnovatie bij Helicon Opleidingen. Wat onvoldoende onderkend wordt is zijns inziens dat flexibeler onderwijs, met een gevarieerd aanbod en grotere keuzevrijheid, vooraf een heel goede organisatie vraagt, waarin je precies weet wat je wilt. "Daar moet je mensen en middelen voor (willen) vrijmaken. Het moet uitvoerbaar zijn op de werkvloer, stap voor stap." Bewustwording van het beeld van homo zappiens in diverse lagen van de instellingen, daar moet je naartoe groeien. Helicon heeft uiteenlopende ict-projecten op met name de mbo-opleidingen, in samenwerking met Kennisnet. Van weblogs door stagiaires tot deelname van Deurnese leerlingen in Second Life. Hij meent net als Veen dat er twee verschillende werelden ontstaan als je buiten school allerlei *devices* gebruikt, en binnen school dat niet mag of kan. Arie van de Graaf, die op AOC Oost in de hoek van onderwijsontwikkeling en -innovatie hoek zit, noemt het opvallend dat het gros van de scholen msn blokkeert. Hij is zelf msn-er – "niet meer twee berichten tegelijk!" en vindt net als Burg het verhaal van Veen interessant, zij het 'natuurlijk wel wat gechargeerd, om de boodschap over te brengen'. Van de Graaf ziet als uitdaging: nieuwe technieken én beter onderwijs. "Maar ja, wat is beter?" In het vmbo en mbo ziet hij nog niet zo snel online communities ontstaan, want

die zijn gebaseerd op halen en brengen, terwijl de leerling nu vooral 'haalt'. Wel kan hij zich voorstellen dat er bepaalde kenniskringen ontstaan. Wat betreft AOC Oost: "Op het mbo streven we naar iedereen in het eerste jaar een laptop. Het idee is dat leerlingen daarmee makkelijker ideeën delen, samenwerken en gebruik maken van Livelink. Desgevraagd zegt hij dat Livelink prima voldeet, om documenten te bewerken en uit te wisselen." Het is niet gemaakt op interactie."

Het onderwijs moet leerlingen en studenten voorbereiden op de samenleving van nu en straks. Dat vergt durf om te vernieuwen, om vertrouwde ankers los te laten.

Volgens Wim Veen is anders het gevaar dat leerlingen school irrelevant gaan vinden. Wat hem betreft moet daarom het vaste curriculum, het vaste examen, het vaste urenrooster en het jaarklassensysteem worden losgelaten. Docent Frank Verweij vindt in Wageningen het onderwijssysteem al totaal veranderd, met een andere leeromgeving waarin de studenten in geïntegreerde opdrachten 'producten' maken en presenteren. Dat levert soms heel innovatieve resultaten op. In Velp streeft men bovendien naar geïntegreerde toetsen. Deze assessments ontwikkelen en beoordelen doet wel een groot beroep op de docenten. Rob de Vink vanuit Leeuwarden: "Per opleiding, en waarschijnlijk ook per student en per jaar, zijn er verschillen. In de intensiteit en wijze van gebruik van Blackboard bijvoorbeeld, en ook onderwijsinhoudelijk, in de aansluiting op wat de kenniseconomie en homo zappiens vraagt." □

*Meer lezen? Zie het artikel over gamen in nr 18 2006. Leestip van Els Jongsma: 'Generatie Einstein' (Boschma, Groen, 2006)